

Joude JASSOUMA

Laurence de Cambronne

Vin din Alep

Itinerariul unui refugiat sirian

Traducere: Iuliana Pataky

1. În nou, Av...	9
2. O...	0
3. Soldații lui Haïez al-Assad	27
4. Saisp...	47
5. Clermont-Ferrand	77
6. Războiul...	57
7. Aya, dragostea mea	97
8. Să aduci un copil pe lume, printre...	79
9. Direcția Istanbul	77
10. Cu barca gonflabilă pe Marea...	67
11. Do you want a cup of coffee?	111
12. Atena	119
13. Am găsit fericirea în Franța	135
14. Înscrierea la Universitate	135
15. Erecțiile secundare...	149
16. Nu sunt un refugiat	149
17. Am vorbit cu tata	149

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© Allary Éditions, 2017

Published by special arrangement with Allary Éditions, in conjunction with
their duly appointed agent 2 Seas Literary Agency and Livia Stoia Literary Agency.

Titlu original: *Je viens d'Alep. Itinéraire d'un réfugié ordinaire*
par Joude Jassouma avec Laurence de Cambrone

© Editura NICULESCU, 2017

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Liliana Scarlat

Tehnoredactor: Dragoș Dumitrescu

Coperta: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0134-1

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reproducă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU. Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Cuprins

1. Începe din nou, Aya, trebuie să plecăm	9
2. O copilărie nefericită	17
3. Soldăteii lui Hafez al-Assad	27
4. Șaisprezece ore pe zi, șapte zile din șapte	37
5. Clermont-Ferrand	47
6. Războiul	57
7. Aya, dragostea mea	71
8. Să aduci un copil pe lume, printre bombe	79
9. Direcția Istanbul	87
10. Cu barca gonflabilă pe Marea Egee	99
11. <i>Do you want a cup of coffee?</i>	109
12. Atena	119
13. Am găsit fericirea în Franța	129
14. Înscrierea la Universitate	135
15. Efectele secundare	139
16. Nu sunt un refugiat!	145
17. Am vorbit cu tata la telefon	149

18. Nostalgie 153
 19. Jurnal de decembrie 2016..... 155

ANEXE

I. Cifrele războiului din Siria 165
 II. Refugiații în Europa 167
 III. Istoria Siriei: Repere cronologice (1920- 2016).... 169
 IV. Forțele rebele implicate..... 179
 V. Comunitățile religioase din Siria 183
 VI. Partidul sirian Baas..... 187
 VII. Harta Siriei în 2015..... 189
 VIII. Harta Alepului 190
 IX. Itinerariul lui Joude Jassouma
 (iunie 2015 – iunie 2016) 191
 Mulțumiri..... 192

...într-o zi, după ce am fost în vizita la un prieten din orașul nostru, am fost surprins să văd în fața mea un grup de refugiați sirieni care se îndreptau spre noi. Ei erau îmbrăcați în haine de iarnă și aveau expresii de suferință pe fețele lor. Unii aveau răni vizibile pe cap și pe membrele inferioare. Când am văzut că erau sirieni, am început să mă gândesc la situația din țara lor și la cauza războiului din Siria. În acel moment, am simțit o durere înăuntrul meu și am realizat că războiul din Siria nu este doar o problemă regională, ci o problemă globală care afectează milioane de oameni din întreaga lume.

*Pentru toate
victimele războiului din lume*

Total a început în aprilie 2015. Mergeam pe o straduță, nu departe de casă, în Ariha. Contemplam Muntele Al Arbin care se înalță spre cer. Era cald, cireșii erau în floare. În dreapta mea, câteva cabane, în depărtare, se întindeau plantățiile de măslini. Înaintea mea, un pod, pe care trebuia să-o iau pentru a ajunge acasă, tăia autostrada.

Eram fericit, căsătorit de un an. Aya era însărcinată. Cu câteva luni mai devreme, părăsisem orașul nostru, Alep, pentru că, încă o dată, imobilul nostru fusese bombardat.

Ne refugiasem în Ariha, la 70 de kilometri în vest, aproape de Idlib. Ne acomodaserăm într-un mic apartament. Cumpărasem un frigider, un televizor, niște fotolii.

Mergeam, așadar, liniștit, când ceva la baza pilonului podului îmi captează toată atenția. Îmi păreau a fi niște bucăți de oase. Intrigat, cobor să mă asigur și mă trezesc că era o mână tăiată.

ANEXE

I. Cătrele războiului din Siria	165
II. Refugiații în Europa	167
III. Istoria Siriei: Regere Cronologică (1920-2016)	169
IV. Forțele rebelle implicate	179
V. Comunitățile religioase din Siria	183
VI. Partidul sirian Baas	187
VII. Harta Siriei în 2015	189
VIII. Harta Alepului	190
IX. Itinerariul lui Fouad Jassouma (Iunie 2015 - Iunie 2016)	191
Mulpunkt	192

1

Începe din nou, Aya, trebuie să plecăm

Totul a început în aprilie 2015. Mergeam pe o străduță, nu departe de casă, în Ariha. Contemplam Muntele Al Arbin care se înalță spre cer. Era cald, cireșii erau în floare. În dreapta mea, câteva cabane, în depărtare, se întindeau plantațiile de măslini. Înaintea mea, un pod, pe care trebuia s-o iau pentru a ajunge acasă, tăia autostrada.

Eram fericit, căsătorit de un an. Aya era însărcinată. Cu câteva luni mai devreme, părăsisem orașul nostru, Alep, pentru că, încă o dată, imobilul nostru fusese bombardat.

Ne refugiasem în Ariha, la 70 de kilometri în vest, aproape de Idleb. Ne acomodaserăm într-un mic apartament. Cum-părasem un frigider, un televizor, niște fotolii...

Mergeam, așadar, liniștit, când ceva la baza pilonului podului îmi captează toată atenția. Îmi păreau a fi niște bucăți de oase. Intrigat, cobor să mă asigur și mă trezesc că era o mână tăiată.

După câteva clipe de ezitare, mă aplec pentru a o vedea mai de aproape. Ai fi zis că e o mână de om. Să fi fost a unui hoț? De cât timp era acolo?

Ce-i de făcut? Mă uit la ea mai atent. Pielea aproape că se dezintegrase. Era deja un schelet. Nu puteam să o las acolo, așa, pur și simplu.

Era o mână destul de ușoară, se putea să fi fost a unui tânăr sau a unui adolescent. Am luat o piatră și m-am apucat să scormonesc frenetic pământul, pentru a o îngropa. Am săpat, am răscolit țărâna uscată încontinuu, timp de zece minute.

Am așezat mâna în adâncul gropii și am acoperit-o cu pământ.

Deodată, m-am gândit la Antigona, cea care își dorea să-i facă un mormânt fratelui ei...

Am recitat sura Al-Fatiha din Coran, acea rugăciune pe care o rostim înainte de a începe orice lucru.

Toată ziua m-am gândit numai la asta. Cum am ajuns în halul ăsta? Cum am reușit să atingem gradul ăsta de barbarie? Am ajuns să nu ne mai îngropăm morții, la noi, în Ariha? Nu ăsta e primul semn de civilizație, să nu lăsăm animalele să devoreze resturile umane?

Cine era acest tânăr? Care erau visurile lui?

Întorcându-mă acasă, nu i-am spus nimic Ayei. Nici părinților, nici surorii, nici fraților mei, care locuiesc cu noi. Și ei au părăsit Alep-Vest și ni s-au alăturat. Locuiau lângă noi, aproape de zona de conflict și nu mai suportau să vadă trecând pe deasupra capetelor lor proiectilele lansate spre cazarmele din estul Alepului de către cel mai important

grup de opozanți, rebelii Frontului al-Nusra, niște islamiști aparținând grupării Al-Qaida.

La Ariha, ne-am îngărădit șapte oameni în trei camere...

Cu un an înainte, în 2014, începuse serviciul militar obligatoriu. Odată ce luptele împotriva insurgenților au decimat armata lui Bashar al-Assad, guvernul a decis ca, începând din acel moment, toți bărbații cu vârste cuprinse între 18 și 42 de ani să fie mobilizați cu sau fără voia lor.

Fratele meu, Iade, era plecat la Istanbul, fiind urmat imediat de ceilalți patru frați mai mici ai mei: Houssame, Khaled, Mohammed și Zaharia. Nu voiau să participe la acest război absurd.

Eu mă hotărâsem să rămân lângă părinții mei pentru a avea grijă de ei.

Pentru mine era riscant. Aveam 31 de ani, puteam să fiu oprit de soldații lui Bashar în orice moment, să fiu trimis la luptă, sau mai rău, să fiu aruncat în închisoare ca fiind dezerter, ca un trădător de țară. Știam foarte bine ce mă aștepta, aș fi fost torturat și executat, puteam să mă număr printre cei dispăruți, precum alți mii de tineri sirieni, din ultimii cinci ani.

Mă întorceam în mod regulat la Alep cu mașina fratelui meu pentru a căuta cartoane, tricouri, pijamale, pantaloni de bumbac, lucruri ce fuseseră abandonate în atelierul de confecții textile, odată cu plecarea lor în Turcia.

Trebuia să parcurg kilometri întregi pentru a evita punctele de verificare, unde, inevitabil, aș fi fost oprit.

Întors la Ariha, umblam din ușă-n ușă pentru a revinde hainele în magazine și pentru a strânge niște bănuți. Știam să mă descurc, sunt un bun vânzător.

În orașelul nostru, pitiți în mijlocul cireșilor, ne simțeam pur și simplu la adăpost, pentru că forțele regimului din Damasc erau poziționate la 30 de kilometri, în nord. Timp de doi ani, armata siriană a respins toate atacurile rebelilor Frontului al-Nusra.

Nu aveam nimic împotriva tuturor acestor islamiști de ideologie salafistă. La școală, profesorii ne vorbeau adesea despre Frații Musulmani care voiau să instaureze Șaria și să destabilizeze frumoasa noastră țară laică și socialistă. Toate fetele mergeau la școală. Erau multe femei musulmane care nu purtau vălul islamic. Era o țară în care creștinii și musulmanii trăiau în pace, fie ei șiiți, suniți sau alauți.

Trebuie să amintim, în egală măsură, că în această lume minunată a Siriei de atunci, Hafez al-Assad, tatăl lui Bashar, a domnit, timp de treizeci de ani, cu o mână de fier, pentru a garanta pacea sirienilor. În 1982, acesta a masacrat 25 000 de civili și Frați Musulmani în două săptămâni și a ținut în închisoare, timp de douăzeci de ani, mii de opozanți, majoritatea fiind extremiști religioși.

În martie 2011, niște manifestanți au început o defilare pacifistă pentru a cere o schimbare de regim și tranziția spre democrație. Dar Bashar al-Assad nu voia nici să renunțe la putere, nici să negocieze cu opozanții. La noi, în Siria, nu a avut loc o Primăvară Arabă. Represiunile nu au întârziat să apară și au fost sângeroase. Două mii de morți în trei luni. Războiul a acaparat întreaga țară.

Eu, unul, nu voiam să aleg între dictatorul care nu cunoștea decât calea armelor și acei rebeli, printre care s-au infiltrat foarte repede extremiștii islamiști, care ne bombardau și ne distrugeau frumosul oraș.

În cei trei ani care au urmat acestor manifestații, am asistat neputincioși la distrugerea lentă a Alepului. Minaretul Marii Moschei, datând din secolul al XI-lea era la pământ, suk¹-urile din secolul al XIV-lea erau devastate, catedrala armeană catolică, în ruină.

La Ariha, am descoperit viața de tineri însurăței. Eu și Aya eram fericiți și de-a dreptul surprinși să ducem o viață normală: fără bombe, fără proiectile, fără avioane trecând razant pe deasupra acoperișurilor într-un zgomot infernal...

În sfârșit, puțină alinare și chiar fericire în viața noastră: într-o dimineață, Aya m-a anunțat că e însărcinată.

În iarna aceea, ne-am plimbat mult pe străzile din Ariha, prin suk-uri. Plantații de măslini se întindeau cât vedeai cu ochii. Siria rămânea, cu toate acestea, a cincea țară din lume producătoare de ulei de măsline!

Burtica Ayei se rotunjea. Eram mai degrabă optimiști. Poate că războiul urma să se termine în curând, n-aveai de unde să știi.

La începutul anului 2015, Siria era împărțită în patru.

La nord-est, kurzii suniți ocupau un teritoriu întins de-a lungul frontierei turce. La est, Statul Islamic sunit ocupa

¹ Piață acoperită, în țările arabe. (*n. trad.*)

valea Eufratului de la Deir ez-Zor până la Kobane, pe marginea frontierei turce și orașul Raqqa. În timp ce în vest, pe riviera Mediteranei, forțele regimului din Damasc dețineau regiunea Latakia, populată de alauți, o minoritate care se desprinde din șiiți, din care făcea parte și Bashar al-Assad. Forțele regimului aveau și o fâșie de teritoriu până în Israel, de-a lungul frontierei cu Liban. Și, în cele din urmă, la nord-vest, forțele rebele islamiste, sunite, ale Frontului al-Nusra, erau poziționate de jur împrejurul Alepului.

În naivitatea noastră, nu ne-am fi gândit că forțele rebele vor ajunge până în Ariha. Dar, într-o seară, pe 28 martie, am văzut pe Al Jazeera că rebelii al-Nusra lansaseră o ofensivă în nord, lângă Idleb, acolo unde erau concentrate forțele lui Bashar al-Assad, la treizeci de kilometri de noi.

Îngropasem, așadar, acea mână sub pod și câteva zile mai apoi, pe 15 aprilie 2015, urma să trăiesc o altă scenă traumatizantă.

E ora opt dimineața, mă scol, trag niște blugi negri pe mine, un tricou alb și geaca mea de piele. Era frumos afară. Deschid ușa de la balcon. În față, pe Muntele Al Arbin, căsuțele de piatră galbenă, cu acoperișuri roșii erau deja scaldate în razele soarelui matinal, iar tufele de arbuști sclipeau. Jos, la poalele lui, cireșii erau încă în floare. Mai jos de noi, mașinile rulau fără viteză.

Pe trotuar, un câine mare, slăbănog, soios, cu păr scurt, maro închis, rodea ceva în gură. Inițial am crezut că ar fi un șobolan, dar aducea mai degrabă cu un animal cu păr lung, pe care câinele nu avea de gând să-l lase și îl scutura în toate direcțiile.

Dar părul de animal era de fapt părul unui om, iar animalul s-a dovedit a fi un cap. Un cap de om!

„Ya Allah! Sfinte Dumnezeu!” Am urlat.

În cele din urmă, câinele îi dă drumul capului, părul se întinde pe trotuar, iar din gât șiroiește sângele.

Terifiat, mi-am întors privirea. Închid ochii, aștept un moment înainte de a-i deschide, încet. Oare am visat?

Câinele nu mai era acolo, ci doar capul nemișcat pe trotuar, lângă un mănunchi gros de iarbă ce se iveau printre două dale.

M-am întors înapoi și m-am prăbușit pe primul scaun, cu ochii țintă în tavan. O strig pe Aya.

— E oribil, am văzut un cap.

— Un cap, ce cap? Despre ce vorbești?

— Acolo, chiar jos, pe trotuar... Un cap... decapitat...

— Ce?

Ea scâpă un țipăt, urmat de un zgomot îngrozitor, răpăieli de kalașnikov, explozii. Am început să tremur.

— Începe iar, Aya, începe iar. Trebuie să plecăm. Imediat!

— Ai dreptate, mă apuc să strâng lucrurile.

— Nu, nu avem timp, lăsăm tot, asta să fie ultima problemă.

Ne-am lăsat hainele, papucii, produsele de igienă, tot ce cumpărasem cu ultimele mele economii: frigiderul, aerul condiționat, televizorul, tot. Ne-am luat din cameră doar telefoanele și încărcătoarele. Am îndesat livretul de familie, permisele noastre de conducere, cărțile de identitate, în rucsăcelul meu negru, în care îmi păstram diplomele de la

Universitatea din Alep și diploma de la cursurile de limba franceză de la Clermont-Ferrand din 2008.

Bombardamentele au devenit, dintr-odată, mai violente. Ne năpusteam pe străzi îmbulzindu-ne, Aya alerga ținându-se de burta ei mare, am sărit în primul autobuz care ne-a ieșit în cale. Părinții mei au avut timp să adune niște lucruri. Urma ca ei să plece cu mașina, cu frații mei mai mici și cu sora mea.

Pentru Aya, ca și pentru mine, era a patra oară de la începutul războiului când eram nevoiți să lăsăm totul în urmă.

Două zile mai târziu, vecinii noștri ne povestesc la telefon că niște soldați cu cagule pe cap au împânzit orașul cu steaguri negre islamiste și că imobilul nostru a fost bombardat și devastat.

Încă o dată pierdeam tot. Încă o dată era prea mult.

În acea zi, mi-am dat seama că trebuia să părăsim Siria.

Ne-am întors la Alep.

Aya era însărcinată în șapte luni.

Ne gândeam să plecăm după ce avea să nască.

2

O copilărie nefericită

Când eram copil, la Alep, unde m-am și născut, locuiam în estul orașului, într-un cartier cunoscut, exact cel pe care aviația rusă l-a bombardat în noiembrie 2016.

Bunicii mei din partea mamei erau țărani care proveneau dintr-un sat din nordul țării. Cât despre bunicii din partea tatălui, situația era diferită: în anii 1950, bunicul înființase o mică firmă de transporturi între Liban și Siria. În acest timp, fiul lui, tatăl meu, devenise funcționar. Conducea un mare centru comercial într-un cartier negustoresc al Alepului, dar câștiga doar cât să-și poată hrăni și îmbrăca cei șapte băieți și cele două fete și să plătească doctorul, căci, în Siria, nu există un sistem de servicii sociale.

Strada noastră era îngustă, flancată de căsuțe și blocuri mici. Fiecare apartament avea balconul lui, în care se îndeșau toate lucrurile care nu aveau loc înăuntru.

Cum să descriu casa noastră? Prima dată îmi vin în minte „cei patru pereți cu un acoperiș deasupra”. Și ce mai acoperiș!

În zilele ploioase, mama era obligată să pună niște oale între paturile noastre...

Camera părinților era în dreapta, cum intrai, iar cea a copiilor în stânga. Eram nouă și dormeam toți în aceeași cameră.

Școala era obligatorie până la 12 ani. La 13 ani, frații mai mari, Imad și Iade au început să muncească într-un atelier de confecții, până la care mergeau pe jos în fiecare dimineață. Acolo se fabricau haine pentru buticurile din suk-ul Khan al-Harir specializat în textile și cel din Khan al-Wazir, unde se găsea doar bumbac.

Trebuie să precizez că, timp de secole, Alep a fost cel mai mare oraș comercial din Orientul Mijlociu, înconjurat pe de-o parte de țărmurile înverzite ale Eufratului și de cealaltă, de apele albastre ale Mediteranei. Aici poposeau mereu caravanele de pe drumul mătăsiilor care, după un lung periplu prin Asia, veneau să-și vândă țesăturile în cele mai mari bazari din lume. Suk-urile din Alep, care datează din secolul al XIV-lea, erau tot ce aveam noi mai de preț și au fost introduse chiar și în patrimoniul UNESCO în 1986! Treisprezece kilometri de străduțe și prăvălii interconectate, unde, pe timpul verii, domnea o prospețime îmbietoare. Piețe care astăzi sunt distruse, în mare parte.

În atelierul de confecții al domnului Héli, frații mei au învățat de foarte mici să folosească mașina de cusut Singer. Croiau pijamale, făceau tivuri, puneau mâneci. Cu salariul lor, tata a reușit să repare acoperișul terasat.

Când s-au căsătorit, le-a dat voie să construiască o cameră „matrimonială” pe acoperiș. Un zidar i-a ajutat să ridice niște pereți din bolțari și, împreună cu frații mai mici, am dat cu toții o mână de ajutor. Casa a mai căpătat un etaj, apoi încă unul. Khaled și Imad s-au instalat sus cu familiile lor. Douăzeci de ani mai târziu, tata putea să se laude că are o casă cu doisprezece camere!

Când se urca pe acoperiș, contempla peisajul care i se întindea la picioare: Cetatea din 1230, distrusă de mongoli și reconstruită de mameluci, care astăzi servește drept bază militară Armatei Siriene. În depărtare, Marea Moschee, orașul vechi și cupolele sale aurite, casele sale din secolul al XII-lea. Se spunea despre Alep că era cel mai frumos oraș din Orientul Mijlociu...

Suntem în 1 iunie 1992. Am 9 ani.

Sora mea mai mare, Wassila, 16 ani, micul Mohammed, 4 ani. E prima zi din vacanța de vară. Pentru mine, aceea a fost ziua în care am început să muncesc.

Tata m-a chemat la el, căci avea ceva important să-mi spună. Mă proptesc în fața lui, în poziție de drepti, așa mărunțel și rotofei, cum încă mai eram.

Afară era cald, dar camera părinților era întunecată și răcoroasă. Tata stătea așezat în fotoliu lui mare, retapițat. Prin fereastra deschisă, își privea măslinii și lămâii pe care îi plantase cu mâna lui în curte. Copiii se jucau pe stradă. Autoturismele pick-up transportau nisip și saci de ciment.

Deodată s-a întors spre mine. Privirea-i severă din umbra ochelarilor lui groși și mustața lui m-au impresionat: „Jehad,